

ŠTEV. 3-4.

V LJUBLJANI, 15. NOVEMBRA 1938

LETO VIII.

za dijakinje

F. Sal. Finžgar:

Martinova nedelja

Težko jo je pričakoval vinogradnik. Kajkrat je že bil v zidanci in prisluškoval vretju v polnih sodovih. Vino krepkó zori. Žuljava roka vinogradnika boža sodove: »Le porazgovorite se, prijateljčki; Martinova nedelja je pred durmi.« In je res prišla. Vso našo deželo je obiskala. Najbolj so se je pa razveselili vinogradniki. Vinogradnik natoči barilček, da ga ponese iz zidance domov. O, ne bo ga pil sam. Kaj še! Prijatelji bodo prišli in prinesli pokušnjo tudi iz svojih goric. Taka je navada in postava. Vse vinogradsko občestvo skupaj, da krstijo vino na Martinovo. Ni več sladki, brezizrazni mošt. Je že vino; vreže, lepo diši, v čaši kar mrgoli, vse živo je in po žilah se razpusti, da je veselje; hvala zanj in zahvala in pesem: Bog oče ga je ustvaril — in tako dalje.

Seveda, vino ne teče na prazno. Zato na mizo tolsto gosko. Martinovo gosko, ki jo je gospodinja že tedne prej skrbno pitala.

Toda goska nima pravice do pogrjnene mize samo v vinorodnih krajih. Tudi tam, kjer ni zidancie, tudi tam je v časti Martinova gos in jo imajo na Martinovo nedeljo na mizi v družini in v krčmi. Tak je ukaz sto in stoletnega izročila. Toda, kdo ob dobri večerji in rujnem vincu vpraša:

Zakaj? — Zakaj na god in nedeljo tega svetnika taka gostija? Zgodovina, odgovóri!

Sv. Martin, ki mu je posvečenih toliko cerkvá po slovenskem svetu, je po rojstvu res naš svetnik. Kot sin rimskega polkovnika je bil rojen leta 316 v Panoniji, bržkone v današnji Subotici, torej na naši zemlji. Po odgoji v Paviji je že kot petnajstletni fant šel k vojakom, konjenikom v Galijo. Še kot deček pa je bil skrivaj kristjan.

Nekoč je jezdil v mrzli zimi proti mestnim vratom v mesto Amien. Tam je zagledal na pol golega revčka, ki se je ves tresel od mraza. Martin si sname dolgi vojaški plašč, ga z mečem preseka in da polovico beraču, da se je ogrnil. Ljubezen do bednih je bilo bistvo vsega njegovega življenja. Ta ljubezen je bila ključ, ki mu je odprl srca vsega ljudstva. Kot dvajsetletni častnik je prosil, da so ga odpustili iz vojaške službe. Posvetil se je ves Bogu in ljudstvu. Zato ga je hotelo mesto Tours imeti za škofa. Toda mnogi, tudi škofje so ugovarjali, češ da je tako preprost, niti las si ne mazili in ne češe. Ugovor ni zalegel. Ljudstvo mesta in okolice se je zbralo, ga zahtevalo za škofa in tudi zmagalo. Ljubezen so vračali za ljubezen.

Kaj torej z Martinovim vinom in njegovo gosko?

V srednjem veku so bili zelo trdi in dolgi posti. Ni jih velevala samo cerkev. Tudi svetna gosposka jih je včasih strogo zahtevala. Leta 866 je anglosaški kralj Ethelred naložil kazen za tiste, ki bi post prelomili, in sicer: ako prelomi post hlapec, naj bo s šibo kaznovan; ako ga krši svobodnjak, ki ni imovit, plača 50 vinarjev kazni, ako ga prekrši kraljevski uradnik ali gospod, plača 120 šilingov. Vse to pa se razdeli med uboge. Adventni posti so se začeli takoj po sv. Martinu. Zato so si ljudje pred postom na Martinovo privoščili gostije z mladim vinom in gosjo. Gosi, ki so bile tedaj navadno dobro pitane, so si dajali prijatelji v dar, nosili so jih tudi svojim gospodom in jim jih poklanjali. Strogi posti naših dedov so opešali, Martinova gosja večerja je ostala.

Ko bi danes posvetili k mnogim večerjam in obedom pri bogatinskih mizah, in posvetili tudi v barake brezposelnih in v kočice vinarjev in drugih bednih, kjer otročiči nimajo vso zimo niti koruznega kruha, bi po pravici zahrepeneli po oblastniku, ki bi imel srce in pogum, da razglasi postavo po zgledu srednjeveškega kralja. V vseh vekovih so bili samogoltneži in bili tudi vedno v pogubo narodom. V nedeljskem listu do Filipljanov jih opisuje sv. Pavel: »Veliko jih živi, o katerih sem vam večkrat rekel (zdaj pa celo jokaje pravim), žive kot sovražniki križa Kristusovega, katerih bog je trebuh, katerih konec je poguba.«

*

S. S.

Izrek

*Sézi v globine brezdanje,
globlji kot tvoje spoznanje
tvoje duše je prepäd.*

*Silni so savski valovi,
silnejši dnevi so novi ...
Z njimi se greš bojevät?*

*Sebe nikamor ne nôsi,
slična čebeli, ne ôsi,
drugim nabiraj zaklád!*

Hranilna knjižica

Čez nekaj tednov pojdemo voščit dobrotni Materi. Treba je, da si pravočasno preskrbimo godovna darila. Navadno smo vsako leto v zadregi, ker z odlašanjem rade zakasnimo. Zato pa gre leto za letom ta godovni dan po starih kolesnicah: nekaj tridnevnic, par pridig, akademija z deklamacijami in prigodnicami, popevkami in nastopi, vse večinoma po starem, že obrabljenem zasnutku. Povsod stikamo za originalnostjo, za našo sveto Mater pa zadoščajo programi iz starih, že izrabljenih arhivov. Leto za letom krpamo stare programe.

Mogoče bi pa letos vendarle prišle voščit z novim, življenjskim godovnim darilom! Kakšnim? V družini je gođovala mati. Tri hčerke so se pripravljale na ta dan. Dve sta hodili v gimnazijo, tretja je bila šivilja. Dijakinji sta moledovali okrog za primerne deklamacije, naročili sta rože in ukupili girlande. Šivilja pa je pletla gorko jopico in že par mesecev nalagala skromni zaslužek v hranilno knjižico. Zvečer pred godovnim dnem so vse tri stopile pred mater. Vesela je bila mama lepih šopkov in navdušenih deklamacij; do solz, pa jo je ganilo darilo hčerke šivilje. V tem darilu so bile skrbno povite žrtve mladega dekleta, ki umeva življenje. Ni šlo materi za skromno vsoto; kar jo je ganilo, je bila uvidevnost in izvirna zamisel hčerke šivilje.

Ali ne bi kazalo, da tudi me za letošnji praznik preskrbimo Brezgrešni primerne darove? Ne le tistih običajnih, meščanskih, pesniško sanjavih daril, temveč hranilno knjižico, polno dobrih del in žrtev! Kako? Poglejmo koledar v novembru! Najizrazitejši godovniki in godovnice nam nudijo primerne nasvete. Sv. Martin, ki je plašč razsekal in ga dal zmrzujočemu ubožku; kneginja Elizabeta, ki je po bajtah in mrzlih barakah raznašala gorka jedila in obvezovala gnojne rane; škof Nikolaj, ki je z velikodušnim darom rešil troje deklet moralne propasti. Ti junaki krščanske dejavne ljubezni nam kažejo način, s katerim bi mogla vsaka izmed nas napolniti hranilno knjižico s skromnimi postavkami in jo darovati božji Materi za njen god.

Med tvojimi součenkami so tudi revna dekleta. Ti sanjaš o novem zimskem plašču in nadleguješ mamo, naj ti ga kupi. Tvoja sošolka pa nima niti gorkih nogavic, niti tople jopice. Povprašaj sv. Martina, pa ti bo dal lepo, izvirno misel za hranilno knjižico!

V vaši hiši je prijetno in gorkó. Poznaš pa tovarišice, ki so jim roké ozeble. V podstrešju stanujejo, gorke peči nimajo, v ruto se zavijajo, ko pišejo domače naloge. Marsikatera se vozi z vlakom ali kolesom v šolo. Vsa premrla pride v razred in za kosilo nima revica niti krožnika gorke juhe. Ti pa sanjaš o slaščicah in tortah. Le vprašaj sv. Elizabeto! Toplo, primerno misel ti bo dala. Če jo boš uresničila, se bo tvoja hranilna knjižica vsak dan napolnila z novo aktivno vlogo.

Pri vas ni bede. Ata ima službo in mama skrbno gospodinji. Tvoja součenka ima revne starše. Očka je brezposeln, mati zaskrbljena, računi v trgovini so odprti, upniki trkajo na vrata. Tako siromaštvo velikokrat pelje uboga dekleta na cesto. Le pobaraj sv. Miklavža in če ga ne moreš posnemati v denarju, poskrbi vsaj za inštrukcije, ki bodo tvoji sošolki olajšale bedo in jo obvarovale krivih potov!

Tako boš nalagala v hranilno knjižico, vsota dobrih del bo rastla in tvoje darilo bo izvirno.

Verjemi, da bo Brezmadežna takega darila najbolj vesela!

Po podatkih iz leta 1938. je danes pod italijansko oblastjo ca 480.000 Slovencev, pod Nemčijo 80—90.000 na Koroškem (ne smemo biti preveč lepogledi!), kakih 5.000 ob Muri in onstran Kozjaka na Štajerskem, in pa okoli 6.100 rabskih Slovencev v okolici Št. Gotarda na Madžarskem (tro-meja Jugoslavije, Nemčije in Madžarske). To so sklenjena ozemlja narodnih manjšin. Razen teh pa so naši ljudje razmetani po vsej Evropi in po vseh ostalih kontinentih. Kolikor so jih dosegla naša štetja (l. 1936.), je naših izseljencev v Nemčiji 70.000 (Vestfalija, Gradec, Dunaj itd.), v Franciji 20.000, v Belgiji 6.000, na Holandskem 5.000, na Češkoslovaškem 1.000, na Poljskem 500, v Rusiji 751, v Bolgariji 451, v Romuniji 247, v Grčiji 112, v Turčiji 82, v Španiji 254, na Švedskem 25, na Norveškem 15, na Irskem 17, v Angliji 207, na Škotskem 18; v Severni Ameriki (USA in Kanada) 292.000, v Argentini, Braziliji, Čileju in ostali Južni Ameriki 40.000; v Palestini 28, na Japonskem 17, na Kitajskem 26; v Egiptu ca 5.000, najbrž nekaj tudi v Južni Afriki, kjer je po uradnih podatkih 2.500 Jugoslovanov; celo v Avstraliji je naših ljudi 500. Seštej številke! Koliko pa jih je, ki zanje sploh ne vemo, ki »so nam izginili, več ne doseže jih naše oko«? Kako ti je, ko vidiš, da nas je doma ostalo samo dobra polovica vsega števila? Se ti ne zdi, da smo ob tem dejstvu le nekoliko preveč mirni? Niti ena glava se drugim velikimi narodom ne izgubi! Niti ena kaplja narodne krvi! Kaj misliš torej storiti?

Griški:

Mladost

*Lica rdeča, žarne oči,
ustna goreča, polna krvi,
v srcu pa sreča mladih ljudi:
juhej, juhej!
Še se dekličem dobro godi!*

*Ojej, ojej!
Da sester ni naših onstran mej!*

*Tamkaj za gorami
na Koroški strani
črno-krvavo nebo se žari!
Ob bregovih Soče
sestra naša joče,
kliče obupno iz črne noči.*

*Halo! Haló!
Na Koroškem gori,
na Goriškem zvonil!
Kje ste brambooci vi?*

*Možje, dovolj debate!
me vzamemo lopate
in skopljemo prekop!
Speljale bomo Dravo
in Sočo v bistro Savo,
da bo en veletok!*

*Lica rdeča, žarne oči,
ustna goreča, polna krvi,
stisnjene roke v močne pesti,
bodo branile našo kri!*

Ali res greste z menoj? V tisti najsvetejši del slovenske zemlje, kjer si je naš človek v zavesti slovenske skupnosti ustoličil svojega kneza — v tistih davnih, davnih dneh...

Ali res greste z menoj? V to svetlo, dobro koroško zemljo, kjer te objame zadnji val ranjene domovine, kjer te zaskeli bolečina umirajoče zemlje in te vsega pretrese skrb za te tihe, vdane jetnike, da se vračaš ves izčiščen, ves zvestejši, ves širokogrudnejši in boljši v naš tesni dom.

Zares pojdite z menoj — čudovite ljudi boste srečale, toplo bo zavelo iz njihove preproste dobrote v vašo mladost, naše ljudi, naše matere, naša dekleta boste srečale. Hčeva mati: otrok, ki se tako toplo zna veseliti; žena, v kateri ne bo nikdar ugasnila svetloba deklinstva; modrijan, ki je doživel v sebi globljo modrost, kot ti jo more posredovati še tako bogata knjiga; vladarica, ki te s pokojno, svetlo močjo sprejme na pragu svojega doma s stoletja starim kraljevskim slovenskim pozdravom: Bog vas sprimi...

»Naša mama so rekli... Naša mama so ukazali... Naša mama tako pravijo...« To vam je avtoriteta: avtoriteta izčiščenega spoznanja, bogatega notranjega izkustva, božje modrosti, ki se jači in raste iz tistega vsakdanjega darovanja delu in trpljenju in dolžnosti. Avtoriteta dobrote. Marija in Marta. In ko stopam z njo skozi vas — zdi se mi, da sije iz nje neka prav posebna luč — srečava dolgo vrsto otrok. Saj veste, kako prečudno lepo se človek razveseli teh malih krilec in zakrpanih hlačk in bosih nožic, ki bredejo po prahu... To so pa naši otroci! Ali veste, kaj se to pravi?!

Hčeva mama mi stisne roko, kot da se je v njej skrčilo srce...

Pred njimi zastava, tuja zastava, za njo pa Hilde, Hermani, Arnolfi, Edde... Joj, saj to niso več naši otroci! Tuj pozdrav, tuja beseda, Hčeva mama so utrnili solzo.

Pa Mežnarjeva Barbi! Velika, svetlolasa, ki vam v delavnikih kosi kot pravi fant, v nedeljah pa orgla kot izvežban organist, najraje pa tisto romarsko domotožno: Lepa si, lepa si, roža Marija... Resna, tiha pa odločna in trdna kot skala. Stopava na grič za cerkvijo. Pred nama Rož, Drava, Karavanke, visoke, trmaste in neizprosne... »In tam zadaj so Brezje in Ljubljana, in tudi tam je naša domovina... in mesec sije nanjo kot pri nas.« »In iste zvezde so izšle nad vsemi slovenskimi domovi. Tam zgoraj ni meja.« Barbi vam bere nič manj kot ve. Pa povejte, če že poznate »Kaplana Čedermaca! Barbi ga že pozna! Polje in cerkev in pesem in knjiga, to je njeno življenje.

Milica vam pase krave, zmerja sivko, orje tam na rebri, v nedeljo pa sedi pred hišo in vsa zamaknjena bere »Cvetje«. Študentka Lizka — edina slovenska osmošolka na celovški gimnaziji, ostroumna, ki z dobro nabrušenim jezičkom užene vsakega v kozji rog, ki sicer ne zbira filmskih div kot marsikatera naša študentka, zato pa pozna vsaj toliko slovenske literature kot naša osmošolka, hoče biti zdravnica. Slovenska zdravnica — in še vse več, še vse več... Zagovornica vseh ponižanih in razžaljenih.

Pa glejte, vse se imajo rade: Nani, ki hodi v tovarno; Barbi, ki orgla, Milica, ki pase krave; Lizka, ki bere Horaca — nič prepadov ni med njimi. Nič ne govore o načelih in strujah. Žive tesno druga z drugo; čudovit red ljubezni, dobrohotnosti, medsebojne pomoči jih spaja v enotnost, kjer brez zunanjega urejevanja vlada najsmotrnejša delitev dela... Zemlja in Cerkev

jim ustvarjata praznike, ki v vsej slovesnosti zasijejo iz njihovih rok po slovenskih domovih in pokrepčajo vse upehane in zaskrbljene.

Nevidno središče tega mladega življenja pa je župnik. Gospod, ki znajo tako lepo govoriti, tako prisrčno ponagajati, ki okregajo tako prepričevalno, čeprav nič ne treska in ne grmi okrog njih, gospod, ki imajo toliko lepih knjig za vsa dekleta...

Pa stari organist — oče Klemen, ki je v Gospej sveti pred 50 leti še slovensko pel, pomislite! zbere to mladež k slovenski pesmi. Rahlo vzbočena reber za cerkvijo, velikanski, trpko dehteč oreh sredi nje — tam jih ubere v sladko domotožno: Če so tiste stezice... Gor čez izaro... In če bi tebi, ki se vračaš v svojo svobodno domovino, zapel za slovo, bi te proseče vprašal: »Ali zares kaj mislite na nas?«

In debela solza, prava otroška solza, velika kot srce samo, se odtrga iz njegove sedemdesetletne bridkosti in se ne more več ustavljati. In ti, ki si vsa dobra in mlada, bi se ga oklenila in dejala: »Ti, strašno naš Klemen! Saj mislimo na vas. Kar jokajva!«

Midve pa, ki se vračava, sva prisluhnili tej mrki žalosti; iz nje se trgajo težka vprašanja: »Dekle, ali zares dovolj misliva nanje? Ali se zares bojiva za te naše dobre Mojce? Ali res trepetava zanje in za to našo drago, ubogo slovensko zemljo?«

Pa kaj bova storili zanje?«

Rada

En nagelj in pelin — v spomin...

Kako je pri nas?

Kako je v nas? — Vprašale sestre, ve, rade bi nas?

Me, tolminske čeče, vipavsko in kraško dekle, pa briške pupe smo še vse take kot smo bilè:

Od mater prejemo vse: govoricu našo in pridne rokè; popevčico milo in verno srcè; ljubimo Brda, Vipavsko, kraške rebri in tolminske gorè. Pa še idrijske jame in pivška polja! Delamo kakor pri vas: plevemo v pomlad, grabimo v letu, trto obiramo v zlati jeseni, pa čakamo zime in koruzo slačimo, ko leto zatone. Pa pride spet Rojstvo in tisoč spominov. Za ognjiščem tata razlaga, kako je biló — že davno je tega, ko imeli so v hiši naše berilo, po naše so peli, po naše živeli, a to je že vse, tja daleč, prešlo.

Nam zdi se kot sanje; ej, deklško srcè še tisoč prepleta sladkih vezi. — Saj take menda, ste, sestre, i vi?

Tako je pri nas in krog nas. En nagelj, pa pelin vmes.

Še več je pelina,
ko zlahtnega cvetja in vina.
Misli so bridke za nas:

Me smo dekleta — kakor pri vas.
Me bomo žene — kakor pri vas.
Me bomo matere — kakor pri vas

Toda naš ljubi otrok pa morda ne bo naš — kakor pri vas; spil nam bo mleko in kri, a Bog ve, če bo naš po duhu in srcu kot bile smo me? To v nas je bridkò!

Hodimo k Materi v Log, v Oberšljan, na Vitovsko goro, na Staro gorò, tja v slovensko stran, na Mengore in Skalnico prosit Marijo, da bi ne bilo takò! Potihem in neglasnò, ker je tako ukazano. In tudi ta bridkost nam jè srcè.

Da bi še to prešlo, kipijo naše dekliške želje.

Še dosti je drugega, kar vam lajša srcè, nam pa je bridko v spominu nanje. Poglejte: naše vasice, nič več ne pojejo; naši fantiči, nič več ne vriskajo; so bratci in sestre, jim lička ne cvetejo; mati in oče — naguban obraz...

Pa rekle bi ve: saj strlo bo vas!

Ko bo klilo novo življenje iz nas, bosta ljubezen do roda in doma v nas! Marija z Bogom sta vedno z nami — zato trdna cvete vera v nas, kar nas je v briških gričkih, gorskih grapah, po kraških golèh in vipavskih rebrèh, da bomo v trpljenju utrjene — novega rodu kvas.

Ta rdeči nagelj, drage sestre, bodi vam v spomin; nemara še v opomin, ko boste občutile, da nam bolj ko nagelj in rožmarin cvete trpkò-sladki pelin.

F. S. F.

Zmrdljiva Špelca

Presneta reč, to storijo vam moram povedati. Vam deklicam in dekličem, ki sem vas bil vesel v žingarici in v Murki, prešernih, kar se le da, in polnih živega življenja, muhastih in preprostih, sploh vsega na izbiro: tudi takih, ki se jim predobro godi, in takih, ki jim prede kaj trda za kruhek.

Storija, kakor je kratka, le utegne biti koristna.

Srečal sem prijatelja Primoža. Ogovorim ga: »Kaj delaš, Primož moj?«

»Misijonarim!«

»Ti že, ti! Namesto zamorčkov kupuješ četrtinke po krčmah.«

»Tudi to. Ampak misijonarim, da veš. Če utegneš,

stopi z mano k Zlati goski in ti razodenem.«

Šla sva in sedla. Primož je začel: Moj prijatelj Janez Svitloba me je povabil za svoj god na večerjo. In tudi druge. Kar zijal sem, za tako mizo nas je posadil. Med nami je bila tudi njegova hčerka, Špelca, drobna frkljica, ki je začela po malem že frčati. In smo zajeli: jed za jedjo, vse imenitno. Tam na koncu mize, kjer je bila Špelca in njena teta, pa je bil vedno nekakšen prepir. Vlekel sem na uho in dognal, da Špelci ni bilo zlepa kaj všeč. Vse je obgodrnjala, si izbirala, odklanjala in se zmrdovala, da je oče nekajkrat z namršenimi obrvmi srdito pogledal proti njej. Tudi mene je trlo (s Špelco sva še dosti dobra prijatelja), a sem svojo nejevoljo rajši poplaknil z dobrim vinom. Toda koval sem hudoben naklep in ga tudi izvedel.

Po dveh dneh sem spet obiskal Janeza, saj sem vedel, da ga ne bo doma, in poprosil mamo, ali sme Špelca z mano na sprehod, ko je tako lep dan. Seveda je smela.

Prav previdno sem jo izpeljal iz mesta, grede jo povabil v slaščičarno, da si je izbrala po mili volji, sam pa kupil nekaj piškotov in bonbonov. Hodila sva in zašla v gramozno jamo med barakarje. Tam sem poiskal najbolj strgano leseno, vegasto kočò in kar zavil skozi duri: »Dober dan!« Špelca je obstala pred pragom, plašno gledala v kočò in kar ni si upala vanjo. »Le noter, Špelca!« sem jo vabil. Nehotoma je prijela krilo, že takò hudo kratko, a se je le še bala zanje, da si ga ne ogrdi v tem

brlogu. Po tleh nič poda, shojena ilovica. Mizi bi komaj prisodil to ime, za postelje nekakšni pogradi. Na enem sta se pchala dva fantka, ogorela v lica pa vsa razcapana. Mati je pri mizi krpala moževe hlače, večji fantek se je ukvarjal s šolsko nalogo.

»Fantič, ti si pa priden!« sem ga ogovoril in mu ponudil piškotov. Kar stresla se mu je roka od hrepenenja. Tedaj sta planila mlajša dva in tudi prosila. Nasul sem jima bonbonov. Najmlajši pa je še rekel: »Kluha, lačen!«

»Tega nimam s seboj, ljubček. Le počakaj. Mama, tu imate dva kovača; naj skoči tale po kruh.«

»Sam Bog vas je prinesel. Mož je spet brez dela in že tri dni živimo samo od krompirja v oblicah.«

Špelca je stala za durmi, ni zinila, le debelo je gledala in ves čas imela opravka z lepo manikiranimi rokami, kakor bi se bala, da se je nesnaga ne prime kar po zraku.

»No, sedaj pojdiva, Špelca! Mati, vi pa pridite vsako jutro k meni. Za kruh vam bom dajal, dokler mož ne dobi dela.« Špelca si je obliznila rdeče naličkane ustnice in si hitro, hitro pomagala iz brloga.

Večji fantek je stekel mimo naju po kruh, mala dva sta se oprijela mene in govorila in čenčala. Špelca je brzela pred mano. Pa jo začne najmanjši pikati: »Goska, goska, ki imaš usta iz voska!«

»Ne smeš tako,« sem ga skušal poučiti.

»Prav ji je, zakaj pa se nas tako boji,« je segel starejši vmes.

Manjši pa je pobral kamenček in ga nerodno zalučal za njo. Špelca ni videla, dečku sem zapretel s prstom, a se ni zmenil: »Še pridite!« je zaklical in zbežal.

Podvizal sem se, da sem naglo došel Špelico. Čisto onemela je.

»No, kaj misliš, kako bi bilo, če bi bili ti lačni dečki zadnjič pri večerji, ko si se ti tako grdo kujala in zmrdovala?«

Špelico so polile solze.

»Nikoli več! Nikoli več! Joj, joj, kakšna revščina.«

Nato sva šla nemo drug ob drugem v mesto prav do njenega doma. Zvedel pa sem, da je doma takoj odprla svoj hranilček, stresla iz njega ves prihranek, ga dala materi in za Miklavža nesla z dekle velikansko potico v barako. In mali fantek je ni več ne pikal ne kamenjal.

»Ali sem misijonar?« me je ponovno vprašal Primož.

»Si!« In sva trčila

Grivški:

KRVAVE ROŽE

Bledo lice je na okno
naslonilo si deklè,
pa so zdrknile po steklu
motne, grenke tri solzé.

Zunaj v oknu so na šipi
zrastle v mrazu rože tri,
pa so se smejale solzam,
zledenelim v črno kri.

Prišlo sonce je na okno,
rože stajal topel dih,
ni pa mogel raztopiti
rož krvavih, zmrznjenih.

Gospoda sta stala na krovu, mahala s klobuki in robci, ko je ladja odhajala in še celó potem, ko je že skoraj ni bilo več videti. Vsi so tudi opazili, kako so Asti lile po licu svetle solze; a bilo je, kakor da tega nihče ne vidi, kar je ona z zadovoljstvom ugotovila, ko se je plaho ozrla naokoli. Brž si je solze obrisala in malce omahljivo rekla: »Dobro, da smo zopet enkrat sami — ali ne? Škoda, da bo jutri tudi to minilo!«

Res, minilo je. Naslednje jutro so dottore Morotti in njegovi mladi dami spremili Asto in njeno staro mamo na postajo. Deklice so si obljubile večno prijateljstvo in živahno dopisovanje. Pisarile pa so si — naj takoj tukaj izdamo — štiri tedne kar naprej, nato so postala pisma redkejša, polagoma vse bolj plahnela in naposled povsem prestala, ko se je razletela bomba s sporočilom, da sta se Asto in doktor Mâß zaročila, in še s poročilom, ko sta se točno pol leta pozneje poročila. Kaj hočete? Doktorjeva žena ima pač važnejših opravkov, ko pa cela leta pisariti mladim popotnim znankam, pa naj so bile še tako fletne in ljubeznive.

»Konec!« je rekel dottore Morotti, ki je svet poznal, ko je vlak staro gospo in njeno vnukinjo odpeljal proti Gothardu in ga s postaje Lugano ni bilo več videti. »Konec!«

Katarina pa ga je rezko zavrnila: »Očka, me smo si prijateljice za vso večnost!«

»Večnost je dolga doba, ljuba hčerka moja.«

»Čeprav! Glejte, gospodična Faller, za kakšne nas ima!«

»Bojim se, da je izkušen in svet pozna,« je izdihnila Mara.

Katarina pa jo je ošinila s pogledom, kakor bi ji hotela žalostno očitati:

»Et tu, mi Brute?«

Čez nekaj ur pa so tudi ti trije puhali proti domu, samo v nasprotno smer, na jug.

Na postaji Chiasso so dospeli do italijanske meje, kjer je bil carinski pregled. Mara se je umirila šele tedaj, ko je spet smela svoj kovčeg zakleniti, čeprav ni imela ničesar zacariniti.

»In zdaj: dobrodošli v Italiji, gospodična Faller!« je rekla Katarina. »Želim Vam, da bi se v naši lepi deželi dobro počutili in jo vzljubili!«

»Kjer so dobri ljudje, se človek hitro udomači,« je Mara odgovorila.

Pridno si je ogledovala okolico. Bili so v lombardski nižini, kjer vsakogar preseneča zelenje in bujna rodovitnost.

»Kaj pa pomenijo vrste dreves, ki jih opletajo zelene ovijalke in jih je povsod toliko?« vpraša Mara.

»Murve, ovijalka pa je vinska trta. Saj gotovo veste, da tod cvete svilna industrija?«

»Da, a kako morejo svilnim gosenicam zabraniti, da z dreves ne uidejo kam drugam? To gotovo ni lahka stvar.«

Dottore Morotti in Katarina nista vedela, kaj bi rekla. A vkljub očetovemu migljaju se je Katarina le na ves glas zasmejala.

»Očka, ko pa ne morem drugače! Misli, da se gosenice pasejo po drevju kakor jagnjeta po senožeti!«

»Ali morda ne?« Mara je vroče zardela.

»Gospodična Faller, tu se motite,« se je oglasil doktor. »Listje z murv potrgajo in z njim krmijo gosenice, ki jih gojijo po hišah. Pa saj tega niste mogli vedeti!«

Drf.:

KONEC BREZPOSELNEGA POSLUŠANJA

Lani v septembru sem zašel na veliko zborovanje katoliških dijakinj v Wavre-Notre Dame pri Bruslju. Zbralo se jih je kakih osem sto v enotni svetlomodri uniformami z belimi baretkami. Za predmet svojega študijskega dela skozi štiri dni so imele važno poglavje »o naporu«, kjerkoli in kakorkoli se v življenju javlja. Toda ne mislim govoriti o tem vprašanju tudi jaz.

Zanimal me je predvsem način, kako tam dijakinje zborujejo, da jim vsakodnevna sestajanja rodijo toliko lepih sadov. Bil je res precej različen od našega. Vsak dan so se dekleta zbrala nekajkrat v veliki dvorani, da poslušajo glavne predavatelje, večinoma duhovnike. Da bi bilo tudi poslušanje bolj plodno, so dobile za študijske dneve tiskane vsebine predavanj, točno orisan načrt dela in mnogo listov za njihovo osebno delo. To pa je bilo najvažnejše in za mene najnovejše.

Ko je bilo predavanje končano, je zgrabila vsaka svoj stolček, ki ga nosijo s seboj na vsa zborovanja poleg preproste bisage za zvezke itd., in razgubile so se v hipu po vrtu in poslopju za svojimi krajevnimi ali gimnazijskimi voditeljicami, včasih spremljane tudi od duhovnika. Ko so si izbrale primeren prostor, so se vsedle v lepem krogu okrog svoje voditeljice, njihovo število ni nikoli presevalo 25. Delo se začne. Na podlagi tiskanih vprašanj, ki so jih imele v programu, prično predelovati pravkar povedano predavanje podrobno in natančno. Vsaka mora govoriti. Pa ne gre za kritiko, ampak za poglobljanje in primerjanje povedanega z razmerami, v katerih posamezne živijo. Tisti, ki vzdržuje živahnost in neprekinjenost debate, je voditeljica. Navzoči duhovnik pa popravlja in vodi versko-moralno vsebino razgovorov. Taki študijski krožki so zelo zanimivi in izredno koristna vaja za samostojno mišljenje, pa tudi samostojno nastopanje. Ko tvarino obdelajo, se vsa dekleta na dano znamenje zopet zbero v dvorani, kjer voditeljice skupno z glavnim predavateljem sestavijo nov študijskih krožek, kjer se na podlagi dognanj vseh manjših skupin dožene končna važna vsebina določene poglavja. Dekleta jo sedaj tako dobro poznajo, da jim ne bo težko vse leto od nje živeti in jo razlagati zopet svojim skupinam.

Gotovo je, da tak način dela na zborovanju ne dovoli več tihega poslušanja brez odgovornosti za razumevanje in posredovanje vsebine drugim. Dekleta, ki tako delajo več dni v zbranosti in zavesti svojega poslanstva med tovarišicami, bodo neprimerno več mogle storiti za Kristusa in Marijo pri njih kakor pa tiste, ki hodijo od predavanja do predavanja, končno pa jim malo ostane, gotovo pa redko od poslušanja napravi odločilni korak do dejanja.

Milena:

STANOVANJSKO VPRAŠANJE PRI SOŠOLKAH.

Pa če me tudi obsodite za egoistko, vam hočem vendar podati sliko lastnega stanovanja. Tega ne bi storila, a jaz ljubim knjige, ker jih kupiti ne morem.

Stanujem v podstrešju, pri neki ženski. Kuhnjico ima in sobico, obe sta čisto majhni, temni in zatohli. Pa tako mračno in pusto je vse: gospodinja, kakor stanovanje. Sonca ni nikdar. Mlada sem in dasiravno ne preživahna, vendar željna svetlobe, veselja in sonca. A okoli mene ni tega, v srcu še manj. Manj, strašno manj: Studim žensko, ki je vsak dan najmanj pri treh mašah, a mi z življenjem krađe in podira vero. Pride berač: samo kronico, kruha morda? »Ja ljubi, dragi moj, ne morem, smo sami taaaki reveži.« Tedaj se mi je nasmehnila, prvič! Spomenjam se, da sem se tudi jaz zasmejala, kratko in prezirljivo, ko mi je v duši divjalo in bi jo najraje s pestjo po obrazu. Kako prazno je krščanstvo v tej ženski! Hranilnica je njen bog.

Pa mraz je že pri nas, zato sem se naselila kar na — štedilniku. A tudi od tam me čestokrat preženejo ženščeta, ki prihajajo dan za dnevom »v vas«. Kako klepečejo! Res je, da pri tem zvem vse novice, ki krožijo po mestu, a zato nimam razumevanja. Odstranim se v sobico. In tam čakam, se tresem od mraza in — molčim.

Ob štirih je že pri nas mrak, tema, a luči še ne. Gospodinja gre v cerkev. Jaz pa — učiti se v temi ne morem — pojem, pojem pesem za pesmijo. Takrat je lepo in ko se derem najhuje, je najlepše. Ne verjamate? Razumem, da ne verjamate. Ve ste v gorkih, svetlih hišah.

Tako si nabiram poguma, da odidem molče, čeravno stisnjenih ustnic ob pol devetih že spat, petrolej je namreč taaako drag.

A pesem je moja in z njo grem naprej, preko teh grenkih malenkosti.

Iz naših vrst

† Lojzka Horn.

Na vigilijo Vseh svetih smo pokopali šestošolko, kongregantistko Lojzko Hornovo v Ljubljani. Ta smrt nas je globoko pretresla. Kdo bi si mislil, da zaide koščena žena tudi v šolske klopi, kjer diha mlado življenje! Pač res: »Pred smrtjo ne obvaruje koža gladka!«

Pokojna Lojzka je bilo blago dekle; skromna, postrežljiva in zvesta verskim načelom. Šošolke so jo imele izredno rade ter so jo vsak dan obiskovale v bolnišnici. Na mrtvaškem odru je ležala oblečena kot nevesta z Marijino svetinjo na prsih. Pogreb je bil veličasten. Nbroj venčev in kar je najlepše: nešteto molitev smo darovale zanjo. Ob pogrebu ji je pretresljivo izročil zadnji pozdrav gospod profesor Filip Terčelj. V imenu kongregacije se je v toplih besedah poslovila od pokojne sošolka Mazovec in v imenu Krožka ji je v občutenih besedah izrekla zahvalo osmošolka Majda Klunova. Pevke so ji pod vodstvom g. prof. Švikaršiča zaplele prelepo nagrobnico. V trajnem spominu nam bo ostal njen zgled. Naj uživa večno plačilo pri dobri nebeški Materi!

NASVETOV BI RADE

Vera B., Ljubljana:

Kaj mislite o šolski službi božji in o kongregacijskih praznikih? Navadno so kongregantistke za svoje praznike oproščene šolske sv. maše, da lahko pristopijo k sv. obhajilu. Ponekod pa ne dovolijo te izjeme. —

Takole presodim: Profesorji verouka se morajo ravnati glede službe božje po predpisih. Predpisi glede izpolnjevanja verskih dolžnosti dijakov in dijakinj srednjih šol so objavljeni v odloku prosvetnega ministrstva z dne 31. okt. 1952. Člen 16. teh pravil se glasi: »Učenci rimsko-katoliške veroizpovedi so dolžni, da vsako nedeljo in zapovedani praznik prisostvujejo pridigi in skupni šolski službi božji. Ako bi dijak iz upravičenih razlo-

gov ne mogel prisostvovati tej skupni službi božji, naj se je udeleži v župni cerkvi in o tem predhodno obvesti svojega kateheta.« Tako se glasi predpis, katerega se morajo držati veroučitelji. Vprašanje se suče okrog »upravičenega razloga«. Nekateri smatrajo kot upravičeni razlog: organizatorično nujnost, večjo zbranost, močnejšo versko zavest in navdušenje, ki ga povzroči pridiga, močno število istomislečnih in razni obredi, ki so združeni s praznovanjem. Res je, da kongregantistke zadostijo v popolnejši meri verski dolžnosti, vprašanje pa je, če zaradi njihove odsotnosti ne trpi šolska služba božja. Ravno ob takih velikih praznikih bi morala priti verska zavest pri šolskih mašah še do posebne veljave. Gimnazije so nekake župnije in zelo klavrno je, če ravno ob večjih praznikih manjka pri šolski maši največ učenk. Kako apostolsko bi vplivale verne dijakinje na součenke, ki bi videle njihovo pobožnost in številno udeležbo pri angelški mizi. Tako pa zija ravno pri najlepših praznikih praznота v klopih in šibko petje na koru. — Preudarite ta razlog in gotovo se ne boste pritoževale nad »sitnostjo« profesorjev! Saj je organizaciji na razpolago še ves prazniški popoldan, šolska maša pa bi zaradi tega ne smeta trpeti.

F. M., Ljubljana:

Zadnje tedne so sezidali nekaj novih cerkva v Ljubljani in Mariboru. Slišala sem v družbi zabavljanje: »Čemu cerkve? Bolnišnice naj zidajo! Bodo vsaj reveži imeli nekaj od tega!« — Ugovor me je spravil v zadrego.

V zadrego? Zakaj? Prepričani bodite, da tem zabavljacem niso mar ne cerkve, ne reveži. Prav gotovo niso niti pare prispevali k zidavi cerkve, ker vanjo sploh ne hodijo. Tudi to je gotovo, da niso bili reveži zaradi novih cerkv prav nič na slabšem! Tem nergačem ne diši nobena stvar, ki je količkaj v zvezi z Bogom. Da se gradijo nove palače, gledališča, gostilne, to jih ne zbada v oči. Obratno: vedno kričijo o brezposelnosti in zahtevajo javnih del. Če pa reveži zaslužijo nekaj denarja pri zidanju cerkva, se ti temni elementi usajajo na vsa usta. Denar, nabran za cerkev, prihaja večinoma iz vernih slojev, ki ga požrtvovalno darujejo prostovoljno. Med temi sloji pa gotovo ni te vrste ljudi. V Španiji so podrli veliko cerkva, toda zaradi tega se ni prav nič zboljšalo stanje revnih slojev. Umevno, da so potrebne tudi bolnišnice. Zgodovina dokazuje, da je bila Cerkev prva, ki je zidala bolnišnice, zavetišča, hiralnice in najdenišnice. Odkar je država vzela Cerkvi to pravico, je kajpada dolžna predvsem država, da vrši svojo

dolžnost, zato pobira davke. In te davke plačujejo vestno tudi oni ljudje, ki prostovoljno prispevajo za cerkve. Kaj bi jim torej očitali? Očitek bi morali ti zabavljati nasloviti na drug naslov, najbrž tudi na svojo adresu.

Miroslava:

Pesmica »Na razpotju« bo čakala bolj-
ših časov. Kadar bom nabrusil pilo, bom
skušal vsaj obliko izboljšati. Zaenkrat bo
pesmica počivala v predalu in ne v košu!

Justi M.:

Opis je živahen, samo zakasnila si se.
Lepa hvala za vinjete! Le še kaj!

B. R.:

»Nočne potnice« bodo prišle na vrsto
kasneje.

Vsem:

Za november smo izdali dvojno števil-
ko. Kadar se bo nabralo dovolj naročnic,
bo list izhajal dvakrat na mesec.

Nagrada:

Sestavite statistiko naročnic »Naše
zvezde« po zavodih. Najboljši seznam bo-
mo nagradili z lepo knjigo. Uprava vam
bo rada pomagala!

A N E K D O T E

Slaba trgovka. — Proslula Eliza-
beta, angleška kraljica, je bogokletno pri-
pomnila: »Za 40 let angleškega trona se
odpovem paradizu!« — Dočkala je 43 let,
pomorila na tisoče katoličanov in sedaj?
— Po nekaj sto letih nima ne trona, ne
nebes. Ljudje v Londonu so pripovedo-
vali, da so dolgo let slišali v umazani
Temzi krik trpeče, brezupne duše.

To bo dolgočasno v nebesih!
Zakaj? Ker bomo vso dolgo večnost gledali
Boga. Ali pa veš, kaj se pravi gledati
Boga? Po človeško povedano: Velikanski,
vedno novi film se bo razvijal pred naši-
mi duševnimi očmi: V Bogu bomo gledali
neskončno dobroto, lepoto in modrost.
Lastnosti in smoter stvari, njih začetek,
razvoj in konec. Celo zgodovino sveta,
narodov in posameznikov bomo zrl: veli-
kanska svetovna drama se bo odigravala
pred našimi očmi. Kakor s povečevalnim
steklom bomo videli Njega samega, take-
ga, kot je. Roditelja in Rojenega, Ljubi-
telja in Ljubljenega. Sešli se bomo z

največjimi in najboljšimi ljudmi. Koliko-
krat smo blagrovani sv. Bernardko, ki je
v prikazni videla nebeško Gospo, za kako
srečnega smo šteli sv. Antona, ki je zrl
nebeško Dete — in takrat, ko nam odpa-
de trupla peza, bomo mi sami uživali to
srečo. V nebesih nam bodo jasni problemi
in nameni, ki jih je imel Bog tudi z na-
šim narodom.

V ječi. — V pariški bastilji je bil
zaprt politični jetnik. Na steno je risal
ure in dneve, ki so se vlekli v neskonč-
nost. Leto 1760, 17. maja: Danes je pre-
teklo sto tisoč ur, kar trpim v ječi; pre-
ostane še dve sto tisoč ur. Kako dolge so
te ure v temnici in koliko jih je še!

Tako tožijo duše v vicah, kjer se v
trpljenju očiščujejo; zakaj nič neomade-
ževanega ne pride v nebesa!

Ali se spleča? — Kancler Tomaž
Mor se je uprl Henrik VIII., ker ni ho-
tel odpasti od vere. Kralj je svojega pr-
vega ministra zaprl v ječo in obsodil na
smrt.

V te grozne ječe v londonskem stolpu
je prišla žena na smrt obsojenega prvega
ministra. S solzami in s prisrčnimi besed-
dami je rotila moža, naj se spomni otrok
ter naj se kralju uda.

Kancler jo dostojanstveno vpraša:

»Koliko let mislite še živeti, lady?«

Žena odgovori: »Še vsaj dvajset do tri-
deset let!«

Tomaž se je nasmehnil: »Ali se spleča
za teh 50 let prodati večnost?«

Kot mučenec je umrl 6. julija 1565.

● PAR VESELIH

Profesor verouka izprašuje v tretji šo-
li liturgiko.

»Rad bi vedel, kaj so kongregacije?«

Članica Marijine družbe odgovarja:

»Kongregacije so sestanki deklet, ki
pridejo skupaj vsak mesec v kapelo, da
jih gospod voditelj ozmerja.«

»Zakaj si pa v nedeljo zamudila pri-
digo?« poizveduje veroučitelj.

»Prosim, jaz nimam posluha,« odgo-
varja zamudnica.

»Do prihodnje ure se naučite, kar
imate v knjigi na naslednji strani, drob-
no tiskano spodaj, do tretjega pomišljaja
v odgovarjajoči vrsti.«

»Naša Zvezda«, list za dijakinje. Izdaja jo škofijsko vodstvo DMK v Ljubljani
(predstavnik in odgovorni urednik dr. T. Klinar). Izhaja dvakrat na mesec in stane
za skupna naročila letno 7 din, za ločene naslove 8 din. Uprava je v Streliški
ulici 12/II (Ljudski dom). Prispevki naj se pošiljajo na uredništvo (Poljanski
nasip 52). Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Karel Čeč).